

fables of Leonid Glebov with similar lexical units of other Ukrainian fabulists in the future.

Key words: *onym, onomastics, toponym, astionym, fable, stylistic role, proprietive, classification of onyms.*

УДК 811.161.2'367.62+2'42

Торчинська Н. М.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри слов'янської філології
Хмельницького національного університету
E-mail: mina@ukr.net

СТАН ВИВЧЕННЯ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

У статті зроблено аналіз дисертаційних робіт, спрямованих на всебічне вивчення діалогу як основної комунікативної одиниці у структурі різностильових текстів; основну увагу звернено на дефініції, структуру, моделі діалогічного мовлення, що здебільшого ґрунтуються на ролі співрозмовників, диференційні ознаки діалогу.

Ключові слова: *комунікативний акт, діалог, вербальні та невербальні засоби, модель, дефініція.*

Майже усі функції мови проявляються в процесі комунікації, який завдяки добору мовних засобів та правильного оперування ними реалізується в різних формах чужого мовлення – у монологах, діалогах, полілогах, прямій, непрямій, невласне прямій мові, цитатах, що зумовлено постійною потребою суспільства обмінюватися певною інформацією. Вищезгадані різновиди можуть проявлятися в будь-якому стилі мови, проте в кожному з них мають специфічні способи вираження.

Предметом нашої уваги став діалог як форма мовної комунікації, яка найбільше задовольняє мовні потреби суспільства, є основною

формою спілкування і характеризується наявністю низки різноманітних мовних засобів вираження. Крім того, як зауважує Н. О. Слюсар, саме діалогам притаманні «а) динамічність; б) лаконізм, природність, реалістичність і доступність мовного акту; в) широкі можливості передачі багатства емоційних відтінків мови того, хто говорить [10, с. 6].

У сучасному мовознавстві немає єдиної дефініції діалогу. Найбільш поширеними є трактування, що це «розмова, низка висловлювань двох або більше осіб на певну тему» [11, с. 233], «така ситуативно-композиційна форма мовлення, коли мовець і слухач перебувають у безпосередньому словесному контакті, а самий комунікативний процес становить активну мовленнєву взаємодію: висловлення (репліки) одного змінюються висловленнями (репліками) другого, мовець і слухач весь час міняються ролями. Кількість учасників мовленнєвого процесу – два, іноді кілька (полілог)» [12, с. 151], певна форма взаємодії між людьми, орієнтована на вирішення проблеми; обмін думками, судженнями, інформацією [5] та ін.

Якщо раніше лінгвістичні дослідження орієнтувалися більше на структуру мовних одиниць, то сучасна наука зосереджує увагу на комунікативних аспектах, зокрема в репрезентології віддають перевагу прагматично-семантичним підходам, які дозволяють з'ясувати основні правила формування й функціонування мовленнєвих актів, що й зумовило актуальність теми статті. Основна мета статті – проаналізувати дисертаційні роботи, автори яких вивчали лінгвістичну природу діалогів у різностильових текстах, із метою схарактеризувати стан дослідженості діалогічного дискурсу та виокремити диференційні ознаки діалогу як найпоширенішої одиниці висловлення.

Одразу зауважимо, що ми розмежовуємо поняття діалог і полілог, оскільки якщо головними учасниками діалогу є співрозмовники з чітко визначеними функціями (один (адресант) про

щось запитує, а другий (адресат) відповідає, тобто певним чином реагує на почуте), то в полілогах важко з'ясувати індивідуальні функції мовців, простежується відсутність розподілу ролей.

Найбільшу частку наукових розвідок становлять праці, джерелом дослідження яких стали жанри художнього стилю.

Різномасштабність вивчення діалогу в художньому тексті детально схарактеризувала І. В. Романюк, яка, зазначивши прізвища низки науковців, що досліджували типи діалогічних реплік, синтаксичні особливості, комунікативні та стилістичні функції тощо [8, с. 1], у дисертаційній роботі зосередила увагу на структурній і текстовій організації художнього діалогу в оповідних текстах І. С. Нечуя-Левицького, з'ясувала його функціонально-стилістичні ознаки та специфічні особливості, схарактеризувала основні чинники, що впливають на формування розмовного діалогу та його жанрові форми [8, с. 3, 7, 8, 12, 14].

При визначенні поняття 'діалог' автор схиляється до одного з найпоширеніших трактувань, що це «форма мовлення, що становить інверсовану розмову двох і більше осіб (полілог), результатом чого є формування діалогічного тексту» [8, с. 5]. Проте, як уже зазначалося вище, ми вважаємо, що полілог варто виокремлювати як різновид мовлення поряд із монологом та діалогом, враховуючи тут не лише бінарну опозицію, побудовану за принципом наявності чи відсутності мовця і слухача, а й кількість співрозмовників. Зауважимо, що в російському мовознавстві виділяють навіть трилог як особливу форму мовної взаємодії (див. Н. М. Зільберман, Л. Л. Читахова), тоді як В. А. Борисов такий мовленнєвий акт іменує трирівневою комунікацією, виокремлюючи її у структурі наукової статті, присвяченої ювілейним датам видатних мовознавців (ювіляр – автор статті – реципієнт), тобто в такому випадку читач знайомиться в тексті не лише з авторським матеріалом, а й із теоретичними концепціями науковця-ювіляра [2, с. 9].

Вартою уваги є детальна порівняльна характеристика художніх та усно-розмовних діалогів. Отже, за І. В. Романюк, усний розмовний діалог – це зразок спонтанної репрезентації розмовного стилю, зумовленої певною ситуацією, побудований за моделлю «адресат – адресант», водночас художній діалог – це, відповідно, реалізація змодельованої автором мовленнєвої ситуації, побудованої за моделями «персонаж – персонаж», «автор – персонаж», «автор – читач», що виконує певну естетичну функцію. Крім того, обом видам діалогів притаманні спільні ознаки, що полягають у використанні певних лексичних та синтаксичних засобів [8, с. 6].

Водночас автор описує низку невербальних засобів; зокрема, цікавою є характеристика такого елемента, як мовчання, яке в контексті «містить відповідне стилістичне навантаження ... є досить інформативним ... виступає як елемент реакції і стає зрозумілим лише із ситуативного контексту» [8, с. 13].

На особливостях функціонування діалогів та монологів сконцентрувала увагу Н. М. Дзюбак, схарактеризувавши структурно-комунікативні ознаки неповних речень на прикладі розмовного мовлення, фольклору та художньої літератури XIX–XX ст. У цьому контексті вагомою є запропонована класифікація із вказівкою на роль адресата в процесі спілкування. Так, «у діалозі «питання-відповідь» мовець підказує, які смисли для нього є важливими, а адресат розгортає ці найважливіші компоненти змісту; у діалогічних єдностях «повідомлення-продовження», «спонукання-відповідь», «стимул-перепитування» адресат самостійно планує смисл своєї репліки. Кожна наступна репліка-реакція доповнює попередню і підпорядковується їй структурно, функціонально та інтонаційно [4, с. 13].

Тобто в процесі будь-якої комунікації у формі діалогу більш важливу функцію виконує адресат (ініціатор спілкування), а співрозмовник лише певним чином реагує на почуте.

Шляхом опису семантико-синтаксичної структури простого речення на матеріалі художніх творів українських письменників

XIX–XX ст. діалогічне мовлення досліджувала Н. П. Щербачук, яка, поряд із низкою питань, звернула увагу на «реалізацію комунікативних типів простого речення у репліці-запитанні і репліці-відповіді, особливості актуального членування простого речення (темо-ремні відношення) діалогічного мовлення» [16, с. 2].

Своєрідну ознаку діалогічного мовлення автор вбачає в тому, що «структури містять лише те головне, про що необхідно запитати або відповісти в кожному окремому випадку, уникаючи вживання зайвих у смисловому відношенні слів... З цим пов'язана неповнота реплік-реакцій та реплік-стимулів» [16, с. 6], що й зумовлює своєрідну синтаксичну будову складників діалогу, яку детально схарактеризовано в роботі.

Вагомим є висновок Н. П. Щербачук, зроблений після детального аналізу означених художніх текстів, що «формами відображення найбільш загальних закономірностей діалогічного мовлення в сучасній українській мові є комплекси «питання-розповідь», «питання-питання», рідше вживаються – «розповідь-питання» та «спонукання-розповідь». Периферію становлять єдності «питання-спонукання»» [16, с. 11].

Таким чином, діалогічне мовлення є найбільш наближене до звичайного живого спілкування, оскільки наявна велика кількість неповних конструкцій, незакінчених речень, слів-речень, вокативів, кожен із яких завдяки певній інтонації може передавати різну інформацію, тоді як, наприклад, речення із прямою мовою становлять абсолютно іншу за структурою синтаксичну одиницю.

Специфічною будовою характеризуються драматургійні твори, які неодноразово ставали об'єктом різноаспектних досліджень насамперед літературознавців, а згодом і мовознавців, які звертали увагу на структуру таких текстів, особливості побудови монологів та діалогів, авторських ремарок, їхнє значення та вплив на реципієнта. Тут варто згадати наукові доробки А. Й. Багмут, П. С. Дудика, Д. Х. Баранника, Н. М. Сафонові,

Н. О. Слюсар та ін., остання з яких безпосередньо проаналізувала мову української драматургії кінця XIX – початку XX ст. (зокрема І. К. Карпенка-Карого, М. Л. Кропивницького та М. П. Старицького) з метою схарактеризувати організацію її мовно-композиційних складників – діалогів, монологів та засобів інфраструктури речення [10, с. 3].

З погляду репрезентології драми – це класичний зразок монологічного, діалогічного та полілогічного мовлення. Вивчаючи діалогічне та полілогічне мовлення драми, його структурну, семантичну та прагматичну роль із погляду суб'єктивної модальності, Н. М. Сафонова зазначає, що «різниця між драматургічним й усним діалогом полягає в тому, що останньому притаманна односпрямована адресатність у своїх рамках. Художній діалогічний текст має внутрішньо- і зовнішньотекстову адресатність. У драматургічному тексті співвідношення автора і читача драми постає у вигляді схеми: автор > персонаж – персонаж > читач. Пряма взаємодія між драматургом та читачем не можлива» [9, с. 5].

У драматургічних текстах абсолютно відмінними є слова автора, або авторські ремарки. Якщо в художніх діалогах вони можуть вводити лише першу репліку:

Прийшов додому, сказав друзині:

– *Пропонують полігон.*

– *І ти згодився?*

– *Я солдат.*

– *А про мене ти подумав?*

– *Подумав: збирайся (О. Гончар);*

давати семантичну характеристику частини діалогу:

– *І що?*

– *Найшли молодця, – похнюпилася Ярина (М. Стельмах),*

вказуючи на спосіб та специфіку мовлення персонажа (на зразок: *сказав, прошепотів, прошепелів, голосно крикнув* тощо), то в драматургічних текстах авторський коментар «оформлює

репліки персонажів, передаючи вербальну чи невербальну дію, і є основним смислоутворювальним компонентом паратексту, здатним передавати додаткове до реплікового суб'єктивно-модальне аранжування висловлення» [9, с. 16].

Таким чином, погоджуємося з думкою Н. О. Слюсар, що «драма має свій, особливий спосіб авторизації прямої мови. Цим способом є ім'я дійової особи (або його еквівалент), вжите перед кожною з реплік персонажа в діалогічному ланцюжку. Таке ім'я становить собою згорнутий до одного слова варіант так званих слів автора при прямій мові, звичайно використовуваних у діалогічних фрагментах усіх інших функціональних форм і жанрів мови – художньої і ділової. Такий називний імені є своєрідною матеріалізацією ремарки коментувального типу» [9, с. 11]. Це специфічний для драми як роду художньої літератури засіб організації тексту, типовий компонент інфраструктури речення в драматургійному варіанті.

Отже, діалогічне мовлення у структурі драматургічних текстів – це безпосередня пряма мова, оформлена відповідно до граматично-пунктуаційних норм української мови та задуму автора (зі стилістичного погляду), де слова автора, будучи своєрідними паратекстовими елементами, виражаються однослівними номінативними реченнями, що стоять безпосередньо перед реплікою, та довільними синтаксичними конструкціями з додатковою інформацією про дії / поведінку учасників діалогу.

Якщо більшість наукових розвідок базувалася на вивченні функціонування діалогів у художньому, розмовному та офіційно-діловому стилях, то В. В. Шабуніна звернула увагу на діалогічну організацію науково-навчальних текстів, довівши, що діалогізація як імітація природного діалогу в парі «автор – адресат» є невід'ємним складником будь-якого тексту. Цю думку автор підтверджує запропонованою дефініцією щодо розуміння діалогу в широкому значенні: «Будь-який текст певною мірою діалогізований, оскільки передбачає виражену мовними засобами

взаємодію комунікаторів, активне сприймання тексту адресатом, а також вплив останнього на автора висловлення» [15, с. 1].

Незважаючи на очевидну монологічність окремих форм навчання, автор зазначає, що «усні й писемні форми існування жанрів науково-навчального підстилю діалогічні за своєю природою... мають адресата й передбачають його безпосередню реакцію» [15, с. 10]. Тобто навіть під час читання лекції, виголошення доповіді викладачем або студентом передбачається певна реакція слухача, нехай навіть на підсвідомому рівні. А це вже своєрідний діалог між мовцем та слухачем, на відміну від справді комунікативних актів (семінарів, бесіди, колоквиумів, дискусій, диспутів, консультацій, практичних занять тощо) на рівні «адресат – адресант».

Водночас В. В. Шабуніна пропонує детальну характеристику мовних засобів активізації уваги адресата в текстах підручника й навчального посібника, оскільки саме вони й привертають увагу студентів і створюють враження комунікативного акту, а не лише побічне беззаперечне отримання інформації.

На діалогічність наукового мовлення таких жанрів, як монографія, статті, відгук, прилюдний захист дисертації тощо, звертає увагу В. А. Борисов, досліджуючи лінгвокультурний аспект українського мовознавчого дискурсу та окреслюючи ідіостильову специфіку наукового текстотворення. Яскравим прикладом діалогу, на думку автора, є виступ дисертанта, питання членів ради, виступи опонентів [2, с. 6], а текст як один із засобів наукової комунікації, у процесі якої отримують нове наукове знання, уможливорює діалог між автором і читачем [2, с. 14].

На особливості діалогічного мовлення, але з погляду взаємодії автора і персонажа звертали увагу і літературознавці. Так, О. Б. Поліщук на основі української новітньої прози 90-х років ХХ ст. вивчає проблеми художнього діалогу автора й персонажа, що допомагає усвідомити «індивідуальну стилістичну палітру творчості кожного з розглянутих сучасних прозаїків зокрема і з'ясувати

специфіку сучасної прози в цілому» [7, с. 18] і таким чином показати ставлення автора до персонажа.

Як триєдине співвідношення «автор – герой – читач» кваліфікує діалог Т. С. Чонка, яка схарактеризувала сутність діалогу у філософському, психологічному та літературознавчому розуміннях. Поряд зі звичайним діалогом, спрямованим на обмін певною інформацією, автор виокремлює «універсальний діалог як безперервне і нескінченне розуміння світу і людини, як проникнення у глибини буття та осягнення його найвищих – понадемпіричних – істин і вартостей. Глибинна єдність літературного твору полягає у діалогічних взаєминах автора – героя – читача, коли відбувається Творення (автор – герой – світ твору), Одкровення (автор – герой – читач), Спасіння (читач – герой – автор)» [13, с. 6]. Досліджуючи творчість В. Набокова, Т. С. Чонка виокремила діалог-сповідь, діалог-пошук, діалог-гру, зазначаючи, що будь-який авторський задум уже є діалогічним, оскільки спрямований на комунікацію із художнім персонажем та читачем [13, с. 7, 14, 15].

Окремо зупинимось на працях, присвячених діалогічному мовленню, але джерелом дослідження яких є англійська мова. Так, Г. О. Ющенко звернула увагу на інтонаційне оформлення англійського діалогічного мовлення в офіційно-діловій сфері спілкування, визначила основні структурно-семантичні, соціолінгвістичні, функціонально-прагматичні й емоційно-модальні ознаки англійського діалогу в офіційно-діловій сфері [17, с. 2]. У контексті нашого дослідження вартує уваги запропонована автором структура діалогу, що має «три блоки: початок, який слугує актуалізації прагматичної мети діалогу; основна частина, у межах якої відбувається розвиток подій, та вирішення проблеми; завершення, що слугує логічним закінченням спілкування в цілому» [17, с. 5]. Процес спілкування зазвичай починається зі встановлення контакту та вибору стратегії комунікації, далі відбувається безпосередній обмін певною інформацією, форми й засоби якого

зумовлюються її змістом, закінчення діалогу також прямо залежить від його змісту. Якщо Г. О. Ющенко у завершальній частині діалогу в офіційно-діловій сфері виділяє «попередньо-заключний та власне-заключний фрагменти» [17, с. 5], то такі етапи в інших стилях мовлення, зокрема в художньому або розмовному, можуть бути відсутніми або ж можуть передаватися невербальними засобами.

Також об'єктом дослідження ставав і діловий діалогічний дискурс, оскільки він, на думку Т. В. Чрділелі, «характеризується особливою формою організації мовного матеріалу, детермінованою метою спілкування, співвідношенням інтенцій комунікантів та їхніми статусно-рольовими характеристиками» [14, с. 20]. Досліджуючи діалоги з погляду інтеракції, автор відповідно виокремлює такі типи дискурсу, як «доповнюючий» (отримання інформації), «координативний» (досягнення мети) та «трансігентний» (ліквідація суперечностей) [14, с. 17]. Кожен із різновидів вербалізується певними мовними засобами, що відображено в роботі.

На матеріалі того ж таки діалогічного мовлення Л. В. Козяревич характеризувала вербальні й невербальні засоби емпатизації, виокремивши діалогічні дискурси з вербальною, невербальною та комбінованою домінантою та звернувши увагу на семантичний аспект складників комунікації [16].

Діалог як репрезентант категорії згоди на засадах комунікативного, прагмалінгвістичного та когнітивного підходів вивчала Н. К. Войцехівська. Результати дослідження, проведеного на основі текстів української літератури ХХ–ХХІ ст., дали авторові підстави стверджувати, що «діалог, як правило, базується на двох типах відношень – відношенні згоди з попереднім висловленням співрозмовника та відношенні незгоди з ним» [3, с. 3], з чим ми теж погоджуємося. Поряд з аналізом комунікативних ситуацій, які сприяють успішній реалізації акту згоди, Н. К. Войцехівська звернула увагу на синтаксичну структуру діалогічних реплік крізь призму експліцитності / імпліцитності вираження, зазначивши, що коли план

змісту висловлення не відповідає плану вираження, то значення згоди співрозмовник розуміє на основі переосмислення [3, с. 11], тобто йдеться про неповні ситуативні конструкції.

Вивченню інтонаційної організації французьких діалогічних одиниць, що виражають згоду/ незгоду, присвячена робота Е. М. Андрієвської. У контексті нашого дослідження на увагу заслуговує запропонована автором номінація складників діалогу – репліка-стимул і репліка-реакція, які взаємозалежні між собою, одна автоматично породжує іншу, таким чином сприяючи комунікації [1, с. 6].

Таким чином, детальний аналіз праць низки науковців дозволяє нам окреслити диференційні ознаки діалогу: діалог – це 1) розмова двох осіб, яка відбувається з певною комунікативною метою (обмін / отримання інформації), 2) модель спілкування, за якого адресат погоджується з почутим або заперечує його; 3) становить своєрідне розгортання мовленнєвої ситуації, яка потребує певного завершення (реакції), відповідно може бути доповнювальним, кумулятивним, і альтернативним, дискусійним; 4) має зумовлену певною ситуацією специфічну синтаксичну будову (неповні речення, слова-речення, незакінчені речення), що через наявність експліцитних змістів сприяє економії мовних зусиль; 5) сукупність реплік, які хоч і будуються за зразком двоскладних або односкладних речень, проте мають контекстуальне значення і як звичайні самостійні частини твору з погляду розуміння існувати не можуть; 6) найбільш наближена до звичайного живого спілкування форма комунікації; 7) двобічний мовленнєвий акт, який сприяє декодуванню змісту розмови.

Типологія діалогічного дискурсу залежить від належності висловлювання до певного стилю, жанру твору, комунікативної мети, ситуації, семантики тексту, структури діалогу тощо.

Перспективу дослідження вбачаємо в характеристиці інших наукових доробків, присвячених теоретико-практичному вивченню діалогічного дискурсу.

Список використаної літератури

1. Андрієвська Е. М. Інтонаційне вираження категорії згоди/незгоди у французькому діалогічному мовленні (експериментально-фонетичне дослідження) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.05 – романські мови / Е. М. Андрієвська. – К., 2001. – 20 с.
2. Борисов В. А. Лінгвокомунікативний аспект українського мовознавчого дискурсу : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 – українська мова / В. А. Борисов. – Х., 2011. – 20 с.
3. Войцехівська Н. К. Категорія згоди в українському літературному діалогічному дискурсі : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 – українська мова / Н. К. Войцехівська. – К., 2009. – 20 с.
4. Дзюбак Н. М. Структурно-комунікативні ознаки неповноти речення : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 – українська мова / Н. М. Дзюбак. – К., 1999. – 20 с.
5. Диалог // Национальная философская энциклопедия: [електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://terme.ru/termin/dialog.html>
6. Козяревич Л. В. Вербальні й невербальні засоби емпатизації діалогічного дискурсу (на матеріалі англомовної прози ХХ століття) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 – германські мови / Л. В. Козяревич. – К., 2006.
7. Поліщук О. Б. Художній діалог автора і персонажа в новітній українській прозі (90-ті роки ХХ ст.) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 – українська література / О. Б. Поліщук. – К., 2004. – 20 с.
8. Романюк І. В. Діалог в оповідному тексті: структурно-семантичні та стилістичні функції : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 – українська мова / І. В. Романюк. – Одеса, 2010. – 18 с.
9. Сафонова Н. М. Суб'єктивна модальність у діалозі та полілозі сучасної української драми (семантика та прагматика) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 – українська мова / Н. М. Сафонова. – Донецьк, 2006. – 20 с.
10. Слюсар Н. О. Структурно-функціональні особливості драматургічних текстів : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 – українська мова / Н. О. Сафонова. – Дніпропетровськ, 2004. – 15 с.
11. Сучасний словник іншомовних слів / укл. О. І. Скопенко, Т. В. Цимбалюк. – К. : Довіра, 2006. – 769 с.
12. Українська мова. Енциклопедія. – К. : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. – 824 с.

13. Чонка Т. С. Діалог «автор – герой – читач» у творчості Володимира Набокова»: автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.06 – теорія літератури / Т. С. Чонка. – Тернопіль, 2007. – 20 с.

14. Чрділелі Т. В. Структура, семантика і прагматика ділового діалогічного дискурсу (на матеріалі сучасної англійської мови) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 – германські мови / Т. В. Чрділелі. – Х., 2004. – 24 с.

15. Шабуніна В. В. Засоби діалогічної організації науково-навчальних текстів технічної галузі в сучасній українській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 – українська мова / В. В. Шабуніна. – Дніпропетровськ, 2010. – 23 с.

16. Щербачук Н. П. Семантико-синтаксична структура простого речення у діалогічному мовленні : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 – українська мова / Н. П. Щербачук. – Рівне, 2006. – 20 с.

17. Ющенко Г. О. Варіативність інтонації англійського офіційно-ділового діалогічного мовлення в соціолінгвістичному аспекті (експериментально-фонетичне дослідження) : автор. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 – германські мови / Г. О. Ющенко. – Одеса, 2008. – 20 с.

Torchynska N. M. Stan badań języka dialogicznego w ojczystym językoznawstwie.

Adnotacja

W przedstawionym artykule przeprowadzono analizę rozpraw doktorskich, skierowanych dla badań dialogu jako podstawowej jednostki komunikacyjnej w strukturze różnych stylów tekstowych; skupienie podstawowej uwagi na definicji, strukturze, modelach języka dialogicznego, które opierają się głównie na roli negocjatorów i zróżnicowanych cechach dialogu.

Słowa kluczowe: *akt komunikacyjny, dialog, środki werbalne i niewerbalne, model, definicja.*

Torchynska N. M. The status of study of dialogic speech in native linguistics.

Summary

The article deals with the analysis of dissertation papers, aimed at the comprehensive study of the dialogue as the main communicative unit in the structure of texts of different styles; the main attention is focused on the

definition, structure, models of dialogue speech, which are based mainly on the role of interlocutors. The analysis of a number of works allows us to outline the differential features of a dialogue: 1) a conversation of two persons, which occurs with a particular communicative purpose (exchange / reception of information); 2) model of communication in which the recipient agrees with what he is heard or denies it; 3) is a kind of deployment of speech situation that requires a certain completion (reaction), respectively, it can be complementary, cumulative, and alternative, debatable; 4) has a specific syntactic structure, occasioned by a particular situation, that contributes to saving the language effort due to the presence of explicit contents; 5) a set of replicas that have a contextual meaning and can not exist as ordinary independent parts of the work in terms of understanding, despite being built on the model bi-complex or monosyllabic sentences; 6) the form of communication is the most approximate to the ordinary live communication; 7) a two-way speech act that helps to decode the content of the conversation.

Key words: *act communicative, dialogue, verbal and nonverbal means, model, definition.*

УДК 811.161.2:81'373.2

Торчинський М. М. ,
доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри української філології
Хмельницького національного університету
E-mail: mina@ukr.net

СИСТЕМАТИЗЦІЯ ВЛАСНИХ НАЗВ ЗА ЧАСТОТНІСТЮ ЇХ ВЖИВАННЯ

У статті власні назви систематизовано за частотністю їх вживання. Описано історію становлення такої типології онімів, яка тісно збігається із градацією пропріальних одиниць за продуктивністю. Основними типами власних назв, виокремленими за цією ознакою, є високо-, середньо- і низькочастотні назви, а також модні, або популярні, та рідкісні, або раритетні, найменування.